

КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНOSTІ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ТВОРЕННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті розглянено сутність поняття формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії. Розроблені й охарактеризовані критеріальні характеристики сформованості умінь майбутніх учителів до взаємодії у віртуально-навчальному іншомовному середовищі.

Ключові слова: віртуальна педагогічна взаємодія, критерії, віртуально-педагогічне іншомовне середовище, професійна підготовка.

Активна розбудова української держави, впровадження нової соціально-економічної політики, відродження та подальший розвиток морально-духовної культури зумовлюють потребу вирішення одного із стратегічних завдань реформування освіти – створення умов для формування активної, самостійної, творчої особистості педагога, реалізації та самореалізації сутнісних сил у різних видах діяльності.

Інтеграція України в європейське співтовариство актуалізує формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення педагогічної взаємодії у віртуально-навчальному середовищі, що значною мірою підвищує попит на вчителів-іноземців, які спроможні виконувати свої професійні обов'язки на високому рівні, креативно мислити в процесі вирішення навчально-виховних завдань, формувати творчу особистість учня.

Упродовж останніх десятиріч потужний розвиток технічних засобів зв'язку та мовлення, широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій зумовили якісні зміни в інформаційній та освітній галузях. Усе це спонукає до переосмислення завдань системи освіти в Україні шляхом уведення активних форм, методів і засобів навчання іноземних мов на початковому етапі їх вивчення. Разом з

цим назріває гостра потреба в удосконаленні системи професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

На основі аналізу наукової літератури ми дійшли висновку, що навчання в сучасній школі занадто формалізоване та раціональне. Всі дисципліни спрямовані лише на оволодіння дітьми навчальною інформацією: фактами, подіями, науковими положеннями тощо. Це, безперечно, дуже важливо, оскільки під час шкільного періоду життя формується основа, на якій у подальші роки освіти базується вся навчальна інформація. Проте науковцями доведено, що навчання на основі використання видів мистецтва, інтеграції мистецьких дисциплін сприяє кращому та ефективнішому запам'ятовуванню навчальної інформації, сприяє підвищенню мотивації до навчання.

Із цією метою ми пропонуємо використовувати широкий спектр мистецьких дисциплін та інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні школярів, зокрема навчанні їх іноземних мов. Присутність ігрового моменту, драматичних сюжетів, прийомів психодрами, арт-терапії та казкотерапії, вправ на розвиток уяви, логічного мислення значно підвищує ефективність вивчення іноземних мов у початковій школі.

Використання сучасних мистецьких та інформаційно-комунікаційних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов набуває подвійного значення: по-перше, творчий стиль діяльності викладачів практичних мовних дисциплін значно стимулює розумову активність студентів, розкриває в майбутніх вчителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої мовленнєвої діяльності іноземними мовами; по-друге, вчителю, який сам пройшов шлях творчого навчання, набагато простіше сприйняти та зрозуміти творчий стиль діяльності, успішно зреалізувати його в педагогічній практиці.

Аналіз філософської, соціологічної, психологічної і педагогічної літератури, досвід зарубіжних і вітчизняних науковців свідчить про підвищення інтересу до проблеми розвитку креативного потенціалу особистості, що формує вміння майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії. В останні роки здійснено низку досліджень (О. Артемова, Р. Білоусова, М. Лещенко,

О. Рудич, С. Хмельковська, В. Фадєєв), що стосуються окремих аспектів і перспектив розвитку креативності майбутніх учителів іноземних мов.

Розвиток багатомовної системи освіти, її навчальний потенціал і педагогічні умови розглянено в наукових дослідженнях Є. Верещагіна, Н. Середи, Ю. Стиркіної, Є. Спіцина, В. Сафонові.

У працях Ш. Амонашвілі, П. Блонського, Л. Божович, Л. Виготського, Д. Ельконіна, Г. Люблинської, В. Мухіної викладено психологічні особливості молодшого шкільного віку, що обумовлюють специфіку початкового ступеня навчання.

Запорукою формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії є наукові праці вчених, які розробили загальну методологію досліджень, пов'язаних з удосконаленням навчально-виховного процесу вищого навчального закладу (Ю. Бабанський, В. Безпалько, І. Богданова, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Н. Тализіна, Р. Хмелюк, М. Ярмаченко).

Удосконаленню професійної діяльності майбутніх учителів присвячено праці А. Алексюка, В. Бикова, Г. Васяновича, О. Дубасенюк, А. Іванченка, Н. Кузьміної, М. Лещенко, Н. Мойсеюк, Л. Пуховської, Л. Хомич та інших вчених.

Проте в згаданих працях не приділено належної уваги створенню вчителями віртуального іншомовного навчального середовища, віртуальної педагогічної взаємодії, які є ефективними формами вивчення іноземних мов на початковому етапі.

Саме ця проблема спонукала нас до виділення критеріїв сформованості умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії, що, у свою чергу, сприятиме здійсненню диференційованого підходу до підготовки студентів, а також загальній оцінці їх ефективності.

Проведений теоретичний аналіз праць зарубіжних та вітчизняних вчених виявив наявність двох вагомих складових формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії: теоретичної і практичної. На основі орієнтовного варіанту критеріїв сформованості умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії у навчально-виховному процесі було проведено опитування. В остаточний варіант

були вміщені параметри, які отримали не менше як 75% позитивних висловлювань. Відповідно до результатів опитування нами виділено три критерії. Перший поєднує в собі ознаки теоретичної і практичної готовності, другий відповідає теоретичній готовності, третій містить у собі суто специфічні ознаки сформованості умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Критерії:

I критерій – комунікативно-лінгвістична компетенція;

II критерій – професійно-методична компетенція;

III критерій – художньо-естетична креативність.

Під *комунікативно-лінгвістичною компетенцією* ми розуміємо якісну характеристику майбутнього вчителя, тобто володіння ним іноземною мовою як засобом спілкування з учнями на уроках; методикою навчання іноземних мов на початковому етапі їх вивчення; вміннями підбирати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування і адекватно їх використовувати; умінням чітко вирізняти лінгвістичний матеріал для розуміння та сприймання дітьми молодшого шкільного віку; володіння достатньою кількістю знань у галузі світової та вітчизняної літератури.

Професійно-методична компетенція представлена нами як виявлення готовності та бажання використовувати мистецькі педагогічні технології в навчанні іноземних мов; вільне орієнтування у засобах використання мистецьких технологій при навчанні іноземних мов учнів початкових класів; здатність до творчого перетворення навчального матеріалу та адаптування його для розуміння дітьми молодшого шкільного віку; уміння правильно та логічно визначати мету, завдання, зміст уроку; аргументовано та відповідно до них підбирати засоби використання мистецьких педагогічних технологій та визначати сформованість рівня володіння іноземною мовою учнем.

Художньо-естетична креативність – це здатність до пантомімічного зображення предметів, явищ, живих істот в залежності від зовнішніх і внутрішніх характеристик персонажів твору; елементарне володіння засобами образотворчого мистецтва для зображення їх героїв та сюжетів; знання основних прийомів театральної експресії; вміння адаптувати художній твір для драматизації та

психодраматизації, вміння створювати нові сюжетні лінії; володіння голосовою експресією.

Рівні показників критерію комунікативно-лінгвістичної компетенції:

- здатність до вільного використання іноземних мов адекватно конкретній ситуації спілкування з дітьми: *високий рівень* – має ґрунтовні знання з англійської (німецької, французької) мови, методики її викладання у початковій школі; вміє добирати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування і використовувати їх; *середній рівень* – має окремі, але не систематизовані знання з англійської (німецької, французької) мови, методики її викладання; вміє добирати мовні засоби, але епізодично їх використовує; *низький рівень* – знаннями з англійської (німецької, французької) мови володіє недостатньо, епізодично; з методикою викладання іноземних мов у початковій школі не ознайомлений; не вміє добирати мовні засоби і не використовує їх у спілкуванні з дітьми молодшого шкільного віку;

- володіння достатньою кількістю знань у галузі літератури, культури англословних країн: *високий рівень* – проявляє ґрунтовні знання із зарубіжної та вітчизняної літератури; має достатній рівень знань про традиції та культуру англословних країн; уміє чітко вирізняти матеріал для розуміння та сприймання дітьми молодшого шкільного віку; *середній рівень* – має окремі, але не систематизовані знання з зарубіжної та вітчизняної літератури; має недостатній рівень знань про культуру та традиції англословних країн; вважає, що для дітей молодшого шкільного віку будь-яка інформація є легкою для сприймання; *низький рівень* – лише частково володіє знаннями з зарубіжної та вітчизняної літератури; епізодично володіє знаннями традицій та культури англословних країн; знаннями про сприймання молодшими школярами того чи іншого матеріалу володіє недостатньо.

Рівні показників критерію професійно-методична компетенція:

- володіння технологіями творення віртуально-навчального іншомовного середовища: *високий рівень* – вільно орієнтується у засобах творення віртуально-навчального-іншомовного середовища при навчанні молодших школярів іноземних мов; здатний до творчого перетворення казкового матеріалу та адаптування для розуміння дітьми молодшого шкільного віку; *середній рівень* – частково володіє

знаннями про засоби творення віртуально-навчального іншомовного середовища при навчанні дітей молодшого шкільного віку іноземних мов; недостатньо володіє творчими здібностями перетворення казкового матеріалу та адаптування його для розуміння дітьми молодшого шкільного віку; *низький рівень* – фрагментарно володіє знаннями творення віртуально-навчального іншомовного середовища при навчанні молодших школярів іноземних мов; має часткове уявлення про творче перетворення казкового матеріалу та адаптування його для розуміння дітьми молодшого шкільного віку;

- уміння оптимально підбирати засоби творення віртуальної педагогічної взаємодії відповідно до мети уроку: *високий рівень* – правильно та логічно вміє визначати мету, завдання, зміст уроку; аргументовано та відповідно до них уміє підбирати засоби творення віртуальної педагогічної взаємодії; *середній рівень* – частково та не зовсім логічно вміє визначати мету, завдання та зміст уроку; недостатньо аргументовано та відповідно уміє добирати засоби творення віртуальної педагогічної взаємодії; *низький рівень* – не вміє визначати мету, завдання та зміст уроку з іноземних мов; лише частково володіє знаннями про використання засобів творення віртуальної педагогічної взаємодії;

- діагностичні уміння щодо визначення ефективності віртуального навчального середовища: *високий рівень* – виявляє інтерес до визначення ефективності віртуального навчального педагогічного середовища; вміє використовувати будь-який вид діагностичного методу, правильно і послідовно обробляти інформацію; *середній рівень* – виявляє формалізм у визначенні ефективності віртуального навчального середовища; проявляє неточності у застосуванні методів дослідження; володіє певними оціночними судженнями при обробці інформації; *низький рівень* – лише частково володіє знаннями про визначення ефективності віртуального навчального середовища. Не володіє достатньою мірою оціночними судженнями: допускає нелогічні, примітивні оціночні судження та помилки у висновках щодо діагностування сформованості рівня володіння іноземною мовою дитиною.

Рівні показників художньо-естетичної креативності:

- володіння елементами мистецької грамотності: *високий рівень* – знає основні прийоми театральної експресії; вміє адаптувати художній твір для драматизації, вміє створювати нові сюжетні лінії; володіє голосовою експресією, пантомімічно зображує предмети, явища, живі істоти в залежності від зовнішніх і внутрішніх характеристик персонажів; вміє зображувати героїв та сюжети казок засобами образотворчого мистецтва; *середній рівень* – поверхово знає особливості голосової експресії, не завжди вміє декламувати художній твір, володіє ритмічною драматизацією (жестами, рухами); частково володіє засобами образотворчого мистецтва у роботі з дітьми; *низький рівень* – відсутні знання основних прийомів театральної експресії; не володіє елементами акторської майстерності (відсутність голосової експресії та пантомімічної виразності при створенні образів), умінням зображувати героя засобами образотворчого мистецтва;

- здатність до синтезу інтелектуального, почуттєвого і вербального елементів під час навчання іноземних мов з використанням віртуального педагогічного середовища: *високий рівень* – володіє вміннями захопити дітей грою, створити позитивний емоційний настрій; має здатність залучити дітей до співпереживання з головним героєм твору; вміє обговорювати з дітьми переживання героя у тій чи іншій ситуації; *середній рівень* – має недостатні знання про провідний вид діяльності дітей молодшого шкільного віку; здатний до непрямого залучення дітей до співпереживання з головними літературними героями твору; має недостатні уміння залучити дітей до обговорення переживань героїв твору; *низький рівень* – має лише уявлення про провідний вид діяльності дітей молодшого шкільного віку, але не використовує його на практиці; не залучає дітей до співпереживання з головним героєм; не обговорює переживання головного літературного героя твору;

- уміння трансформувати загальносуспільні речі в об'єкт естетично-художнього сприймання: *високий рівень* – вміє вільно відобразити в уявних образах можливі варіанти розвитку конкретних життєвих ситуацій, подумки переміщуючись у часі і просторі; легко перетворює загальносуспільні речі у об'єкт естетичного сприймання; *середній рівень* – вміє частково відобразити в уявних образах можливі варіанти розвитку конкретних життєвих ситуацій, із складністю переміщуючись у часі і просторі; недостатньо володіє здібностями перетворення загальносуспільних

речей у об'єкт естетичного сприймання; *низький рівень* – велику складність викликають завдання відобразити в уявних образах можливі варіанти розвитку конкретних життєвих ситуацій, з великими труднощами переміщується подумки у просторово-часових координатах; фрагментарно і з великою складністю перетворює загальносуспільні речі у об'єкт естетичного сприймання.

Таким чином, у ході науково-дослідної роботи з виявлення сучасного стану сформованості умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії ми дійшли такого висновку: існує нагальна потреба у доповненні змістового і операційного компонентів діючих курсів, таких як дитяча література країни, мова якої вивчається, зарубіжна література, психологія, педагогіка, методика викладання мови, практичний курс іноземної мови та є необхідність розробки і впровадження у процес професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов спеціального курсу «Віртуальна педагогічна взаємодія на уроках іноземних мов».

Головною частиною вищезгаданого курсу має стати практична частина, що передбачає лабораторно-ігровий практикум, під час якого відбувається моделювання педагогічних технологій, що забезпечує високу ефективність формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Література:

1. Зімакова Л.В. Підготовка майбутніх учителів початковий класів до соціалізації учнів засобами театрального мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Зімакова Лілія Василівна. – К., 2004. – 241с.
2. Зязюн Л.І. Теоретичні засади розвитку і саморозвитку особистості у освітній системі Франції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.01 – «загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л.І. Зязюн. – К., 2008. – 36с.
3. Равен Дж. Педагогическое тестирование : Проблемы, заблуждения, перспективы / [пар. с англ.]. – М. : «Когито-Центр», 2001. – 142с.
4. Павлюк Р.О. Формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії : автореф. дис. на здобуття

наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти» / Р.О. Павлюк. – Вінниця, 2009. – 20с.

Павлюк Р.А. Критерии сформированности умений будущих учителей иностранных языков для осуществления виртуального педагогического взаимодействия.

В статье рассмотрено сущность формирования умений будущих учителей иностранного языка к осуществлению виртуального педагогического взаимодействия. Разработаны и охарактеризованы критериальные характеристики сформированности умений будущих учителей к взаимодействию в виртуально-обучаемой иноязычной среде.

Ключевые слова: виртуальное педагогическое взаимодействие, критерии, виртуально-обучаемая иноязычная среда, профессиональная подготовка.

Pavlyuk R.O. Criteria of forming of future foreign language teachers' abilities of making of virtual pedagogical interaction.

The article deals with the meaning of forming of future foreign language teachers' abilities of making of virtual pedagogical interaction. The criteria characteristics of forming of future foreign language teachers' abilities of interaction in virtual-educational foreign-language-speaking environment are done and characterized.

Keywords: virtual pedagogical interaction, criteria, virtual-educational foreign-language-speaking environment, professional preparation.